

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, кандидата економічних наук, доцента

Стрижак Олени Олегівни

на дисертаційну роботу Згурської Юлії Вікторівни

на тему: «Теоретико-методичне забезпечення розвитку міжнародного ділового туризму», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 242 – Туризм

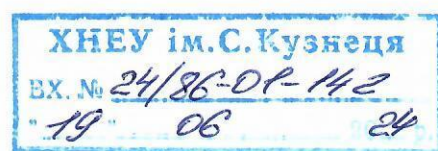
Актуальність теми дисертаційної роботи. На сьогоднішній день міжнародний діловий туризм проявляє стабільність та демонструє тенденцію щодо зростання, не зважаючи на турбулентність сучасного світу. Прогнозується значне зростання ділового туризму протягом наступних років. У науковому дослідженні Згурської Ю.В., на основі визначення ключових факторів та аналізу ресурсної бази, розроблено стратегію залучення існуючої інфраструктури для організації міжнародних ділових заходів. Особливу важливість у цьому процесі мають місце знаходження дипломатичних установ та досвід минулої співпраці.

Розвиток міжнародного ділового туризму сприяє зміцненню міжнародних зв'язків та співробітництва, сприяючи міжкультурному обміну та розвитку партнерських відносин між країнами.

Міжнародний діловий туризм може стати сильним катализатором для економічного зростання, створюючи нові робочі місця, сприяючи розвитку малого і середнього бізнесу та залучаючи інвестиції у регіон.

Тематика наукового дослідження стає особливо актуальною у контексті післявоєнної відбудови України, оскільки діловий туризм має значний потенціал стати ключовим інструментом для економічного відновлення та соціокультурного розвитку деокупованих територій.

Дослідження та аналіз тенденцій розвитку міжнародного ділового туризму, який є одним з найперспективніших напрямків у туристичній галузі, стає надзвичайно актуальним, особливо у зв'язку з внутрішніми та зовнішніми факторами, що впливають на цю сферу. Отже, потреба у формуванні теоретичного та методичного фундаменту для розвитку міжнародного ділового туризму є на сьогоднішній день є своєчасною, і відповідно, тематика наукового дослідження Згурської Ю.В. є вкрай актуальною та затребуваною в сучасних реаліях, оскільки дозволяє не лише виявити та проаналізувати основні тенденції в розвитку міжнародного ділового туризму, але й спрямувати увагу на розробку

концептуальних засад впровадження інноваційних рекомендацій щодо розвитку туристичної галузі.

Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями. Актуальність даної роботи підкреслюється її взаємозв'язком з дослідженнями, проведеними в ХНЕУ ім. С. Кузнеця, а саме:

– «Практичні рекомендації щодо створення мультимедійної мапи місцевості – об'єкта природно-заповідного фонду, пам'ятника природи «Саржин яр (м. Харків)» (реєстраційний номер 01210113980), де внесок представлений у Розділі I «Аналітичний огляд мультимедійних карт»;

– «Стратегія створення цифрової екосистеми споживання туристичних послуг інтеграції фізичного та віртуального простору» (реєстраційний номер 0123U104010), де результати досліджень відображено у Розділі I «Особливості безпеки даних у цифровому середовищі»

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їхня достовірність. Отримані наукові положення, висновки та рекомендації є достатньою мірою обґрунтованими, достовірними та логічними, повністю розкривають завдання та наукову новизну. Це підтверджується аналізом значної кількості наукових праць вітчизняних та іноземних науковців з питань міжнародного ділового туризму, сталого розвитку в сфері ділового туризму, управління та державною політикою в сфері туризму.

Для вирішення поставлених в роботі завдань, Згурською Ю.В. використано сукупність традиційних та сучасних методів наукового дослідження, зокрема: для обґрунтування аналізу реалізації програм розвитку дестинацій міжнародного ділового туризму використовується системний підхід. Групування використовується для систематизації складових досліджуваних процесів, а аналіз та синтез – для деталізації об'єкта та предмета дослідження. Порівняльний аналіз дозволяє визначити тенденції та особливості формування та функціонування туристичних дестинацій у сфері міжнародного ділового туризму. Для дослідження сучасного стану та динаміки розвитку міжнародного ділового туризму використовується статистичний аналіз. Описовий метод застосовується для детального опису загальних визначень поняття «діловий туризм». Прогнозування використовується для розробки напрямків реалізації концепції розвитку міжнародного ділового туризму в Україні. Крім того, в роботі використано метод

експертного опитування для визначення думки експертів з питань сучасного стану та перспектив розвитку міжнародного ділового туризму в Україні та містах/регіонах; просторовий аналіз – для виявлення особливостей впливу муніципальної політики у сфері міжнародного співробітництва на розвиток міжнародного ділового туризму міста Харкова та SWOT-аналіз – для дослідження впливу публічної дипломатії на розвиток міжнародного ділового туризму.

Використання комплексу наукових методів формує цілісний підхід та дає авторові можливість системного дослідження міжнародного ділового туризму в Україні з позицій поєднання його різних аспектів.

Обсяг і глибина виконаного дослідження достатня для обґрунтування наукових висновків і положень, що виносяться на захист. Структура дисертаційної роботи визначена її метою, спрямована на вирішення поставлених завдань. Кількість вирішених завдань достатня для досягнення мети наукового дослідження. Розв'язання кожного поставленого завдання має різний ступінь наукової новизни: вперше, удосконалено, уточнено та дістали подальшого розвитку.

Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів. У дисертаційній роботі узагальнено теоретичні та методичні основи і концепційні підходи та розроблено практичні механізми забезпечення розвитку міжнародного ділового туризму в Україні. Визначені завдання повністю відповідають отриманим результатам.

У першому розділі (стор. 30-70) автор присвячує увагу теоретичним аспектам розвитку міжнародного ділового туризму. Проведено дослідницький аналіз історичних витоків та визначальних факторів, що спонукали до виникнення міжнародного ділового туризму. Здійснено аналіз етапів еволюції туризму в цілому, а також відображено його взаємозв'язок з процесами розвитку міжнародного ділового туризму, з ідентифікацією основних періодів останнього. Проаналізовано основні концепції та підходи до визначення сутності ділового туризму, а також фактори, що впливають на його розвиток та ресурсну базу. Проведено порівняльний аналіз статистичних даних щодо міжнародного сектору подорожей у передкризовий та післякризовий періоди. Виявлено значні відмінності у факторах, які впливають на активізацію ділового та інших форм туризму. Визначено концептуальні аспекти дестинації, що враховують потреби стратегічного планування співробітництва у міжгалузевій сфері. Проведено

дослідження деяких аспектів відновлення ділових поїздок та врахування сучасних вимог корпоративних споживачів.

Другий розділ (стор. 71-133) присвячений дослідженню напрямів та можливостей розвитку міжнародного ділового туризму в сучасних умовах. У другому розділі проведено аналіз стану міжнародного ділового туризму, його історичних передумов та здійснено оцінку сучасного рівня розвитку, а також оцінено якість реалізації міжнародних, державних, галузевих та регіональних програм розвитку дестинацій міжнародного ділового туризму. Крім того, розглянуто особливості впливу муніципальної політики та публічної дипломатії на розвиток міжнародного ділового туризму, наведено приклади існуючих об'єднань у сфері міжнародного ділового туризму, які діють як на міжнародному, так і на національному рівнях. У ході наукового аналізу вивчено механізм інтенсифікації міжнародного ділового туризму та привабливості певної території як туристичної дестинації для ділових мандрівників через транскордонне співробітництво.

В третьому розділі дисертаційної роботи (стор. 134-185) приділено увагу розробці ключових напрямів удосконалення розвитку міжнародного ділового туризму в Україні. Здійснено аналітичний огляд відновлення структурного каркасу міжнародного ділового туризму в контексті Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй з урахуванням глобальних тенденцій та особливостей інноваційних змін у цій галузі в Україні.

Розроблено концептуальні основи розвитку міжнародного ділового туризму в Україні на основі результататорієнтованого управління з метою впровадження комплексних досліджень функціонування міжнародного ділового туризму на принципах сталого розвитку як основи для соціально-економічних змін, що лягло в основу створеної фреймової моделі.

Розробки дисертантки мають практичну цінність, що підтверджується їх застосуванням у діяльності підприємств України, зокрема: в рамках діяльності Асоціації ділового туризму України вбачаються актуальними механізми розвитку сфери міжнародного ділового туризму міста Харкова, з урахуванням сучасних аспектів та наявного досвіду реалізації програм та проектів, направлених на сталий розвиток. Особливу цінність для діяльності Асоціації становить пропозиція Згурської Ю.В. щодо формування та імплементації Проекту «Розвиток міжнародного ділового туризму України», що сприятиме розвитку міжнародного ділового туризму із залученням міжнародних партнерів та іноземних організацій

до процесу відновлення та сталого розвитку ділового туризму в Україні (довідка б/н від 16.10.2023 р.).

Імплементация отриманих результатів в діяльність Управління туризму та промоції Київської міської державної адміністрації сигналізує про практичну цінність пропозицій щодо розвитку міжнародного ділового туризму з урахуванням тенденцій, принципів та цілей сталого розвитку саме в розрізі діяльності органів місцевого самоврядування (довідка № 065-734 від 13.10.2023 р.).

В дисертаційній роботі сформульовано та обґрунтовано низку положень, висновків, пропозицій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну спрямованість.

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях. Дисертація є самостійним дослідженням Згурської Ю.В., всі сформульовані в ній положення і висновки обґрунтовано на основі власних досліджень та зроблено посилання на наукові праці здобувачки, наведені в анотації. Перелік цих праць також міститься у списку використаних джерел. Було проаналізовано наступні роботи автора:

Статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу:

1. Zghurska Yu. Restoring International business tourism in Ukraine in the format of the United Nations Sustainable Development Goals. *Slovak international scientific journal*. № 77. 2023. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10100104>.

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України:

2. Згурська Ю. Ресурсна база міжнародного ділового туризму на прикладі міста Харкова. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 31. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-2>.

3. Єрмаченко В.Є., Згурська Ю.В. Особливості формування та розвитку дестинацій у діловому туризмі. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. 2022. Вип. 4(87). С. 95-103. URL: [https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4\(87\).2787](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4(87).2787).

Особистий внесок здобувача: уточнено поняття дестинації; запропоновано періодизацію категорій ділового туризму в залежності від етапу життєвого циклу дестинації.

4. Згурська Ю. Транскордонне співробітництво як драйвер розвитку міжнародного ділового туризму. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2023. Вип. 2 (29). С. 39-47. URL: <https://doi.org/10.33108/sepd2023.02.039>.

5. Zghurska Y. Assessment of the current state of international business tourism: a comparative analysis of global and ukrainian trends. *Municipal Economy of Cities*. 2023. Vol. 7(181). P. 24–31. URL: <https://doi.org/10.33042/2522-1809-2023-7-181-24-31>.

6. Сущенко О.А., Згурська Ю.В. Концептуальні засади організації та розвитку міжнародного ділового туризму в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2023. №11(312). С. 233-240. URL: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2023-11-12-312-313-233-240>.

Особистий внесок здобувача: розроблено концептуальні засади організації та розвитку міжнародного ділового туризму в Україні; запропоновано фреймову модель реалізації Концепції розвитку міжнародного ділового туризму в Україні.

Тези доповідей у матеріалах конференцій:

7. Khramtsova Y.V., Zghurska Y.V. Socio-psychological marketing tools in the field of business tourism in the information society. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції кафедри маркетингу Уманського національного університету садівництва «Становлення та розвиток маркетингу в Україні: від теорії до практики», 25 жовтня 2021 р. Умань: УНУС, 2021. С. 197–200.

Особистий внесок здобувача: визначено сутність та основні види соціально-психологічного маркетингового інструментарію у сфері ділового туризму.

8. Згурська Ю.В. Розвиток міжнародного ділового туризму на локальному рівні в умовах пандемії. Особливості організації роботи закладів туристичної та готельно-ресторанної індустрії в умовах пандемії: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Харків, 17 березня 2021 р.) / За загальною редакцією Л.О. Радченко. – Харків: Інтернет-видання ХТЕК КНТЕУ, 2021. С. 67–70.

9. Zghurska Y. Territorial branding as a basis for promoting business tourism destination. Vol-7(ii) FAI International Conference “Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management” SMTESM-2021 (Хмельницький, Україна, 2021). С. 87–88.

10. Згурська Ю.В. Міжнародне та міжмуніципальне співробітництво як фактор розвитку туризму під час війни: нові формати ділового туризму. Туризм в Україні: виклики та відновлення [Електронний ресурс]: Зб. матеріалів Міжнародного туристичного форуму, Київський національний економічний університеті імені Вадима Гетьмана, м. Київ, 21–22 березня 2023 року. К. : КНЕУ,

2023. С. 289-292

11. Згурська Ю.В., Дицький В.О. Стратегічне планування розвитку підприємства на ринку туристичних послуг. Сучасні технології управління туристичним та готельно-ресторанним бізнесом: Матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених 26 вересня 2023 р. – Укл.: Балабаниць А.В., Омельченко В.Я., Стойка А.В. Рібейро Рамос О.О., Горюнова К.А. та інші.; За заг. редакцією д.е.н., професора – Балабаниць А.В., Київ: МДУ, 2023. С. 18–20.

Особистий внесок здобувача: проаналізовано принципи стратегічного планування розвитку підприємства на ринку туристичних послуг.

12. Згурська Ю.В. Актуальні питання організації заходів міжнародного ділового туризму в Україні в надзвичайних умовах. Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference. Ottawa, Canada. 2023. P. 220-223.

Відповідність дисертації встановленим вимогам та академічна доброчесність. Дисертація Згурської Ю.В. повністю відповідає вимогам Наказу МОН України №40 від 12.10.2017 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» зі змінами від 31.05.2019 р.

Аналіз дисертаційної роботи Згурської Ю.В. довів, що в ній відсутні прояви академічного плагіату, фальсифікації та фабрикації, що підтверджено перевіркою відповідними програмними засобами у Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Під час аналізу дисертаційної роботи Згурської Ю.В. було сформульовано наступні пропозиції та зауваження:

1. Автором дисертації запропоновано методичне підґрунтя розвитку ділового туризму на засадах RBM-підходу, однак в дисертації не наведено оцінку економічної ефективності його впровадження. Доцільно було би доповнити пропозиції економічними розрахунками.

2. В третьому розділі роботи (с. 174-181) наведено ризики розвитку міжнародного ділового туризму в Україні за ступенем та напрямками впливу відповідно до визначених стратегічних цілей, втім в дисертації немає пояснення, яким чином було здійснено оцінку рівня ризику, а також за допомогою яких методів було визначено тенденцію щодо його підвищення / зниження.

3. У другому розділі дисертації проаналізовано стан міжнародного ділового туризму, але не визначено вплив воєнного стану на розвиток цього виду туризму в Україні.

4. У другому розділі роботи наголошується на необхідності розвитку інфраструктури для підтримки міжнародного ділового туризму (с. 119), проте не зазначено якої саме. Було би доречно також додати пропозиції щодо джерел фінансування такого розвитку.

Утім вказані недоліки не знижують позитивного враження від дисертаційної роботи, результати якої мають суттєве значення для розвитку міжнародного ділового туризму.

Загальна оцінка дисертаційної роботи, її відповідність встановленим вимогам. Рецензована дисертація «Теоретико-методичне забезпечення розвитку міжнародного ділового туризму» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, має теоретичну та практичну цінність.

Дисертація, підготовлена Згурською Юлією Вікторівною, відповідає всім вимогам (зокрема пунктам 6, 7, 8, 9) «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення спеціалізованих вчених рад закладів вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р.

Враховуючи актуальність, обґрунтованість наукових положень і висновків, наукову новизну та практичну значущість дисертаційної роботи, а також дотримання принципів академічної доброчесності вважаю, що Згурська Юлія Вікторівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 242 – Туризм.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри туризму
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця
Міністерства освіти і науки України

Олена СТРИЖАК

Підпис засвідчую:

Вчений секретар Харківського
національного економічного
університету імені Семена Кузнеця

Оксана ПИСАРЧУК